

УДК 378.018.43:004:81'243

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/61-2-28>**Лідія НАРІЖНА,***orcid.org/0000-0001-6932-2399*

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри іноземних мов

Державного вищого начального закладу

«Донбаський державний педагогічний університет»

(Слов'янськ, Донецька область, Україна) *lidiiianik@gmail.com***ОСОБЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВНЗ**

У статті досліджено особливості дистанційного навчання іноземної мови у вищих навчальних закладах. Автором проаналізовано різні підходи до тлумачення поняття «дистанційне навчання» та виділено основні компоненти, властиві дистанційній освіті. На основі аналізу особливостей викладання іноземної мови у вищій школі визначено дві групи технологічних засобів електронного навчання англійської мови, а саме: синхронне (чати, інтерактивні дошки, відеоконференції, вебінари) та асинхронне (дистанційний курс, електронна пошта, блоги, форуми, відео та аудіо подкасти, онлайн тестування), та проаналізовано переваги й недоліки цих двох видів комунікації.

З'ясовано, що серед факторів, які значно впливають на процес дистанційного навчання іноземної мови та залежать від студентів, основними є наступні: ставлення студента до онлайн-навчання, готовність, автономія, управління часом і стратегія впровадження. Проаналізовано труднощі, з якими зтикаються здобувачі, та які можуть негативно вплинути на їх успішність у навчанні, а саме: когнітивні, метакогнітивні, «комп'ютерна тривожність» та стиль навчання.

Автор статті розглядає дистанційний курс як основу електронного навчального середовища та розкриває параметри дистанційного курсу з іноземної мови, які має враховувати викладач. Визначено важливі складові дистанційного курсу з іноземної мови, а саме: резервні копії відсканованих сторінок підручників для завантаження студентами, аудіофайли з автентичною іноземною мовою для завантаження та прослуховування, електронні або онлайн тести, посилання на сучасні електронні словники, посилання на резервні матеріали для додаткового домашнього читання, тощо. Для забезпечення відчуття навчального середовища викладач має перетворити комунікацію зі студентами на змішану форму синхронної й асинхронної взаємодії.

Зроблено висновок, що планування онлайн-занять з іноземної мови з використанням різноманітних онлайн-засобів та комбінацією видів діяльності таким чином, щоб студенти могли співпрацювати один з одним, сприяє підвищенню ефективності дистанційного навчання.

Ключові слова: дистанційне навчання, синхронна комунікація, асинхронна комунікація, іноземна мова, електронне навчальне середовище.

Lidiia NARIZHNA,*orcid.org/0000-0001-6932-2399*

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Foreign Languages

Donbas State Pedagogical University

(Sloviansk, Donetsk region, Ukraine) *lidiiianik@gmail.com***THE PECULIARITIES OF DISTANCE LEARNING
OF A FOREIGN LANGUAGE AT UNIVERSITY**

The article examines the peculiarities of distance learning of a foreign language in higher educational institutions. The author analyzed various approaches to the interpretation of the concept of "distance learning" and highlighted the main components characteristic of distance education. Based on the analysis of the peculiarities of teaching a foreign language in higher educational establishments, two groups of technological means of electronic English language learning are defined, namely: synchronous (chats, interactive boards, video conferences, webinars) and asynchronous (distance course, e-mail, blogs, forums, video and audio podcasts, online testing), the advantages and disadvantages of these two types of communication are analyzed.

Among the factors that significantly influence the process of distance learning of a foreign language and depend on the students, there are the student's attitude to online learning, readiness, autonomy, time management and implementation strategy. Difficulties faced by students and which may negatively affect their academic success were analyzed, namely: cognitive, metacognitive, "computer anxiety" and learning style.

The author of the article considers the distance course as the basis of the electronic learning environment and describes the parameters of the distance course of a foreign. The important components of the foreign language distance course are identified, namely: backup copies of scanned textbook pages for students to download, audio files with authentic foreign language for downloading and listening, electronic or online tests, links to modern electronic dictionaries, links to backup materials for additional home reading, etc. In order to provide a sense of the educational environment, the teacher must transform communication with students into a mixed form of synchronous and asynchronous interaction.

It is concluded that planning online foreign language classes using a variety of online tools and a combination of activities in such a way that students can cooperate with each other contributes to increasing the effectiveness of distance learning.

Key words: distance learning, synchronous communication, asynchronous communication, foreign language, electronic learning environment.

Постановка проблеми. В умовах всесвітньої глобалізації та інтеграції України у міжнародний простір знання англійської мови на високому рівні стає однією з обов'язкових вимог для будь-якого фахівця будь-якої сфери людської діяльності. Взаємодія відіграє важливу роль у вивченні іноземної мови. Тому студенти та викладачі повинні знайти гармонію між обміном ідеями та думками та забезпеченні успішного процесу відкритого навчання. Для посилення взаємодії та досягнення бажаних цілей система навчання повинна включати як вербальну, так і невербальну комунікацію. Однак, через поточну надзвичайну ситуацію в Україні, спричинену воєнним станом, а раніше пандемією COVID-19, вітчизняна система освіти вищої школи була змушена перейти від очного навчання до дистанційного.

Аналіз досліджень. Онлайн-навчання стало важливою складовою освіти, і вважається, що воно має значні переваги в процесі навчання (Arrana, 2008). Поняття дистанційного навчання постійно еволюціонує, тому є одним із найскладніших для визначення понять. Різні науковці, такі як Мур М., Кіган Д., Томпсон М. та ін., по-різному визначають «e-learning». Актуальним для нашого дослідження є визначення дистанційного навчання як інституційної формальної освіти, де навчальна група відокремлена, а для підключення використовуються інтерактивні телекомунікаційні системні ресурси для студентів та викладачів (Simonson, Seepersaud, 2019). Вчені також розглядають онлайн-навчання, як таке, що охоплює широкий набір програм і процесів, таких як веб-орієнтоване навчання, комп'ютерне навчання, віртуальні класні кімнати та цифрова співпраця, що включає доставку контенту через Інтернет (Miller, 2014).

Низка таких вітчизняних науковців, як от В. Бикова, А. Короткова, Ю. Моїсєєва, О. Полат, та ін., присвятили свої дослідження аналізу проблем під час дистанційної освіти у вищих навчальних закладах. Переваги та недоліки дистанційного навчання іноземної мови у вищій школі висвітлили І.Зварич, О. Олійник, Т. Чудійович тощо.

Мета статті – проаналізувати особливості та основні компоненти дистанційного навчання іноземної мови у ВНЗ.

Виклад основного матеріалу. Серед основних компонентів, характерних дистанційній освіті, можна виділити наступні: інституційна основа, відокремлення викладача і студентів, інтерактивна телекомунікація та обмін голосовими і відео даними. Дистанційне навчання не має обмежень часу і місця та може розширити можливості взаємодії між студентами та викладачами (Nazaeva та ін., 2021), через вербальне спілкування, обмін повідомленнями, відео дискусії, презентації PowerPoint та аудіо, тощо. Студенти можуть контролювати свій власний темп навчання, а діяльність може бути гнучкою, щоб краще відповідати бажаному стилю навчання студента. Онлайн навчання також створює можливості для активного навчання, що забезпечує студентів можливістю брати участь в дискусії, висловлювати свої думки та ділитися знаннями незалежно від розміру класної кімнати та часу.

Особливістю викладання іноземної мови є те, що для отримання максимального рівня розмовної практики під час навчання обов'язковим елементом є наявність живого спілкування з викладачем та іншими студентами. Саме тому технологічні засоби електронного навчання англійської мови можна поділити на дві групи:

- синхронне навчання: чати, інтерактивні дошки, відеоконференції, вебінари тощо;
- асинхронне навчання: дистанційний курс, електронна пошта, блоги, форуми, відео та аудіо подкасти, онлайн тестування.

Синхронне навчання відбувається в реальному часі, це означає, що учасники навчання взаємодіють у певному віртуальному середовищі у встановлений час. Синхронна комунікація онлайн під час занять з англійської мови має низку переваг:

- дозволяє викладачу підтримувати особистий контакт зі студентами;
- зберігає спонтанність і плавність мови, притаманні живій комунікації;

– забезпечує своєчасну голосову підтримку та безпосередню співпрацю між студентами і викладачем;

– динамічність навчання, що особливо корисно для тих здобувачів, які вітають активне обговорення, негайний зворотний зв'язок і особисту взаємодію з іншими студентами та викладачами в процесі їх навчання;

– регулярна особиста взаємодія з викладачем надає можливості студентам для більш глибокого навчання, підтримки та наставництва з боку викладача.

Серед недоліків синхронної комунікації онлайн можна виділити наступні:

– обмеження часу спілкування;

– проблема планування для людей у різних часових поясах;

– необхідність у додатковому обладнанні та програмному забезпеченні;

– можливий непередбачуваний графік роботи здобувачів вищої освіти;

– технічні труднощі, такі як нестабільне підключення до Інтернету, слабкий заряд батареї чи навіть відсутність технологічного обладнання для проведення цієї форми дистанційного навчання.

Асинхронна комунікація дозволяє користувачам брати участь у діалозі у будь-який зручний час, незалежно від їх розташування. Серед переваг онлайн асинхронної комунікації:

– можливість обміркувати відповідь та своє рішення;

– можливість завершення участі у процесі спілкування в будь-який час;

– можливість використовувати низьку пропускну здатність каналів зв'язку;

– відчуття впевненості і комфорту з боку студентів під час письмового спілкування;

– студенти з різним рівнем володіння англійською мовою можуть справлятися з завданнями.

Недоліки онлайн асинхронних комунікаційних засобів:

– учасники відчувають брак особистого контакту і вербального спілкування;

– зворотній зв'язок з боку викладача може затриматись на кілька днів або годин.

Хоча онлайн-навчання є ефективним у процесі вивчення та викладання іноземних мов, деякі фактори, що більшою мірою залежать від студентів, значно впливають на цей процес, а саме: ставлення студента до онлайн-навчання, готовність, автономія, управління часом і стратегія впровадження тощо. Незважаючи на переваги онлайн-середовища викладання та навчання, студенти можуть зіткнутися з труднощами, з якими ще ніколи

не зустрічалися в традиційному освітньому процесі, і ці труднощі можуть негативно вплинути на їх успішність у навчанні. Науковці класифікують їх за чотирма основними проблемами: когнітивні, метакогнітивні, «комп'ютерна тривожність» та стиль навчання (Kuama, Intharaksa, 2016: 56).

У сфері когнітивних проблем студенти потребують високої когнітивної здатності справлятися з більш багатомірними навчальними завданнями і їх складним змістом.

Що стосується метакогнітивних проблем, онлайн-студентам потрібно контролювати та саморегулювати своє навчання шляхом сворення власного розкладу.

Третя проблема пов'язана з комп'ютерною та інтернет-тривожністю, що має значний негативний вплив на навчальні досягнення студентів. Коли комп'ютерна система або інтернет мережа не працює, студенти відчувають розчарування, оскільки не можуть приєднатися до онлайн-заняття.

Кожен студент має адаптуватися до навчального середовища та нових вимог до навчання, кожен має свій стиль навчання та власні уподобання, тому онлайн-навчання може викликати труднощі та навіть деякий рівень тривоги через відсутність навичок використання технологій, технічні проблеми та слабку взаємодію між студентами.

Електронне навчальне середовище має спиратися на дистанційний курс з навчальної дисципліни. Під час створення дистанційного курсу з іноземної мови викладач має враховувати наступні параметри:

– визначити рівень і співвідношення рідної мови та англійської мови;

– зосередитися на всіх чотирьох мовних навичках (аудіювання, говоріння, читання, письмо) та їх інтеграції;

– включати додаткові елементи, специфічні для академічних рівня навчання, такі як основи академічне читання, письмо та усний виступ;

– відібрати та/або створити відповідні навчальні матеріали.

Дистанційний курс з іноземної мови має також включати наступні складові:

– резервні копії відсканованих сторінок підручників для завантаження студентами;

– надання аудіофайлів (*.mp3) з автентичною іноземною мовою для завантаження та прослуховування. Це дозволяє здобувачам вищої освіти виконувати всі завдання на аудіювання самостійно, зі своєю швидкістю;

– електронні або онлайн тести для оцінювання знань студентів наприкінці кожної теми;

– посилання на сучасні електронні словники, як допомога при виконанні домашнього завдання
– посилання на резервні матеріали для додаткового домашнього читання, тощо.

Враховуючи усі вищезазначені характеристики синхронної й асинхронної комунікації, доцільним є починати онлайн заняття з іноземної мови з видів діяльності, що найменше потребують залучення додаткових електронних ресурсів, тому що студенти працюючи з різною швидкістю, та маючи різну швидкість і якість інтернет підключення, не можуть завершити виконання завдань одночасно.

Для кращої адаптації студентів до синхронного онлайн-заняття з іноземної мови викладач має забезпечити відчуття навчального середовища. Доцільним є використання інтерактивної дошки або чату, щоб поділитися тим, що буде розглядатися під час заняття, і пояснити, що очікується від студентів. Це допоможе їм зосередитись на навчальному матеріалі й налаштуватися на активну роботу.

Онлайн-навчання вимагає від викладача надавати інструкції студентам щодо виконання завдань усно та письмово. Доцільним буде також попросити їх підтвердити своє розуміння в чатах і роз'яснити окремим здобувачам те, що вони не зрозуміли.

Одним із недоліків дистанційного навчання є брак особистісної взаємодії між здобувачами, тож під час синхронної комунікації онлайн на заняттях з англійської мови треба комбінувати види діяльності таким чином, щоб студенти могли співпра-

цювати один з одним. Багато платформ дозволяють об'єднувати студентів у пари чи групи для спільної роботи в окремих чатах, а викладач може заходити та виходити з цих кімнат, щоб стежити за тим, як виконується вправа та проходить комунікація, і давати відгуки так само, як у звичайній аудиторії під час традиційної форми навчання (Google Docs, Etherpad, Dropbox Paper дозволяють студентам працювати над спільним написанням; Flipgrid дозволяє студентам записувати та обмінюватися власними відео, що чудово підходить для створення онлайн-презентацій, тощо).

Висновки. Підсумовуючи зазначене, дистанційна освіта має як позитивні, так і негативні сторони. Найбільш позитивними сторонами дистанційної освіти є те, що вона забезпечує гнучкість часу та простору, широкий спектр ресурсів, доступність та комфорт, при цьому помітними негативними сторонами є технічні проблеми, відсутність соціальної взаємодії, недостатність методичної і технічної підготовки викладачів, навантаження, низька мотивація.

Отже, для того щоб ефективно максимізувати освітні можливості під час дистанційного навчання англійської мови у вищих навчальних закладах, треба вийти за рамки заняття у традиційному розумінні та перетворити комунікацію зі студентами на змішану форму синхронної й асинхронної взаємодії, що дозволить працювати набагато ефективніше. Планування онлайн-занять із використанням різноманітних онлайн-засобів має призвести до всебічного покращення досвіду навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зварич І. Дистанційна система навчання та її недоліки. *Актуальні проблеми навчання іноземних мов в умовах дистанційної освіти* : збірник наукових праць. Ізмаїл : РВВ ІДГУ. 2021. С. 16–20.
2. Appana S. A Review of Benefits and Limitations of Online Learning in the Context of the Student, the Instructor and the Tenured Faculty. *International Journal on E-Learning*, 7(1). Waynesville, NC USA: Association for the Advancement of Computing in Education (AACE), 2008. Pp. 5–22.
3. Kuama S., Intharaksa U. Is Online Learning Suitable for All English Language Students? *PASAA: Journal of Language Teaching and Learning in Thailand*, v. 52, 2016. pp. 53–82.
4. Miller M. D. *Minds Online: Teaching Effectively with Technology*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 2014. 279 p.
5. Simonson M., Seepersaud D. J. *Distance education: Definition and glossary of terms*, 4th ed. Information Age Publishing, 2019. 258 p.

REFERENCES

1. Zvarych, I. (2021). Dystanciynna systema navchannia ta ii nedoliky [Distance education system and its disadvantages]. Actual problems of learning foreign languages in the conditions of distance education. Collection of scientific papers, pp. 16–20. Izmail: RVV IDGU [in Ukrainian].
2. Appana, S. A. (2008). Review of Benefits and Limitations of Online Learning in the Context of the Student, the Instructor and the Tenured Faculty. *International Journal on E-Learning*, 7(1), 5–22. Waynesville, NC USA: Association for the Advancement of Computing in Education (AACE)
3. Kuama, S., & Intharaksa, U. (2016). Is Online Learning Suitable for All English Language Students? *PASAA: Journal of Language Teaching and Learning in Thailand*, 52, pp. 53–82
4. Miller, M. D. (2014). *Minds Online: Teaching Effectively with Technology*. Cambridge, MA: Harvard University Press [in English].
5. Simonson, M., & Seepersaud, D. J. (2019). *Distance education: Definition and glossary of terms*, 4th ed. Information Age Publishing